

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes
aliquot**

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Theses De Principio & Principiato

urn:nbn:de:bsz:31-102400

THESES
DE PRINCIPIO & PRIN-
CIPATO.

I.

DOctrina Principii & Principiati excipit tra-
ctationem de Potentiâ & Actû.

II. Principium. ut habet Thomas *Parte I. Summe Theolog. q. XXXIII. art. I.* est id. à quo aliquid quocunque modo procedit. Ex Aristotele *V. Metaph. c. I.* hanc vulgò tradunt definitionem; *Principium est primam, unde aliquid est, aut fit, aut cognoscitur.*

III. In quâ descriptione simul generalis quâdam distinctio continetur. Ea autè hæc est, quod principium sit vel *essendi* sive rei, quoad esse ejus; vel *fiendi*, sive rei in fieri; vel *cognoscendi*.

IV. Principium *fiendi* appellamus, unde res in fieri, non autem, quando jam facta est, dependet; ut privatio in Physiis. Qualia principia etiam esse solent causæ efficientes, minimum particulares. A futores enim fit calceus, à fabrò lectus; sed quando facti sunt, iis non amplius indigent, sed permanere possunt, opificibus etiam mortuis.

V. Patet igitur, principium rei in fieri hic sumi *exclusivè*, pro eò, quod est tantum principium istiusmodi, non etiam simul principium essendi.

VI. Principium *essendi* est, unde res non solum dependet dum fit, sed etiâ cum jam facta est.

Vel,

Vel, ut
dicitur illu
substant
pus orga
VII.
scitur au
absolutè
IX.
cipium
pium re
propositi
maticis
teles IV
simul eff
rat, qua
sunt res
tiâ eoru
& subje
IX.
ea, qua
princip
quò res
pendeat
X. S
scriptio
XI.
nec fie
est id, u
est id, u
est ang

Vel, unde res dependet, aut ab eò esse habet, quæ-
ditu illud habet; ut materia & forma respectu
substantiæ corporeæ, v. g. anima sentiens & cor-
pus organicum respectu animalis.

VII. Principium *cognoscendi*, vel rei ut cogno-
scitur aut cognoscenda est, sumitur dupliciter; *absolutè*, & *exclusivè*.

VIII. *Exclusivè* sumtum est id, quod est prin-
cipium cognoscendi ita, ut non sit simul prin-
cipium rei in esse aut in fieri: qualia sunt plurimæ
propositiones, interque eas illæ, quæ in Mathe-
maticis axiomata appellantur, ut habet Aristot-
eles IV. *Metaph. c. III* v. g. *Impossibile est, idem
simul esse & non esse; si ab equalibus equalia aufer-
ras, quæ remanent, sunt equalia.* Qualia itidem
sunt res, ut effectus & accidentia, quatenus ex no-
tiâ eorum provehimur in cognitionem causarum
& subjectorum.

IX. Principium cognoscendi *absolutè* præter
ea, quæ modò diximus, complectitur quoque
principia essendi, cum juxta illud pervagatum, à
quò res dependet in esse, ab eo etiam in cognosci de-
pendeat.

X. Sunt, quibus probatur isthæc principii de-
scriptio; *Principium est id, unde aliquid est.*

XI. Dicis; Hæc descriptio nec cognoscendi
nec fieri principii convenit, quia neque *illud*
est id, unde res, quæ cognoscitur, est; neque *hoc*
est id, unde res, quæ fit, est. Justo ergò descriptio
est angustior.

XII.

XII. Resp. Licet ex vel à Principio cognoscendi non sit res, quæ cognoscitur, est tamen inde ipsa cognitio. Et licet ex vel à principio fiendi non sit res, est tamen inde ipsum fieri rei. Utrumq; ergò principium est id, unde aliquid est. Quanquam etiam non profus negandum videatur, à principio profiendi rem esse; sed id alibi declarabimus.

XIII. Cæterùm cùm principium sit ex numero relatorum, correlatum ei assignari oportet. Id verò est *principiatum*, quod spectatà definitione Thomæ s. II. est id, quod ab aliquo quocunque modo procedit; spectatà Aristotelicâ etiam s. II. adlatâ, est id, quod alicunde aut est, aut fit, aut cognoscitur; spectatà tertiâ verò s. X. additâ, est id, quod alicunde est.

XIV. Porrò ut ad principium redeamus, occurrat apud Autores distinctio in principium quod & quo. illius definitio nominalis fortassis tradi potest hæc: *Principium quod, est id, cui sumpto in recto, aut modo equipollente, tribuitur verbum significans id, cuius est principium.* & præcipue est aliquid suppositum, ut: *Gubernator gubernationis navis, & ignis ustionis est principium quod, dicimusque gubernator gubernat navim, ignis urit.*

XV. Neque obstat, quòd rectè etiam dicatur, à gubernatore gubernatur navis, ab igne uritur hoc vel illud; quoniam illæ locutiones prioribus æquivalent.

XVI. *Principium quo inde est id, cui sumpto in casu*

noscen-
a inde i-
ndi non
mqs; er-
a quàm
à princi-
pius.

x nume-
portet.
e finitio-
occurro
am §. II.
t, aut co-
a, est id,

s, occur-
quod &
adi pot-
to in re-
um signi-
è est ali-
nationis
od, dici-
s urit.

dicatur,
ritur hoc
ribus a-

impto in
casu

*casu auferendi, aut modo equipollente, connectitur
verbum denotans id, cuius est principium, & si non
semper, ut plurimum natura aliqua est, aut for-
ma, siue ea sit essentialis siue accidentalis pars in-
tegralis item, aut instrumentum. Sic unumquod-
que horum, ars, quæ dicitur *ἡ ἐπιστήμη*, manus,
remo, est id, quo gubernatur navis, anima, id, quo
homo intelligit, calor id, quo ignis urit. Unde di-
cimus: gubernator arte, manus, remone, navem
regit; ignis calore urit; homo animam intelligit.*

XVII. Sed neque hic obstat, quod dicimus,
*beneficio artis, manus, adminiculo remonis, aut si-
mili modo gubernatur navis aut gubernator eam
gubernat, &c.* quoniam hæ locutiones prioribus
æquivalent.

XIX. Ubi tamen sciendum I. Non semper ita
distingui principium quod & quo, quin aliquid
simul possit esse principium quod & quo: sicut a-
nima est id, quo cognoscimus. Aristoteles tamen
III. de anima c. IV. in principio scribit, etiam ani-
mam esse id, quod cognoscit. Sic & homo movet ba-
culum manu, & utroque lapidem; & tamen Lib.
IX. Physic. 1. 33. dicitur: *Baculus movet lapidem.*
Multo magis licebit dicere; *Manus movet bacu-
lum.* Et quemadmodum dicimus; *Ego hisce meis
oculis vidi.* Ita dicitur Luc. II. *Oculi mei viderunt
salutare tuum.*

XIX. II. Sciendum, semper dari aliquod prin-
cipium quod, quod non sit simul principium quo;

ut

ut homo, qui manu baculum movet, non est id, quo aliud quid, aut alio quis movet.

XX. Ceterum aut à consideratione principii transeamus ad contemplationem causarum, cum varia sint principiorum genera, omnia ad hæc duo capita possunt referri, quod alia sint *causæ*, alia *non causæ*.

XXI. Nimirum latius patet principium quam causa. Est enim omnis causa principium, (sicut ipse Aristoteles *Lib. V. Metaphys. Cap. I.* ait) sed non omne principium est causa: nam privatio generationis principium est, ut ex *I. Phys.* constat, non causa. Sic & primum punctum lineæ, & signam longitudinis seu viæ, unde quis moveri incipit, itineris principium est; nullum autem horum est causa.

XXII. Latini Theologi, ut testatur Thomas *Part. I. q. XXXIII. art. I.* Patrem in divinis principium Filii asserunt, causam autem esse negant; quod nos aliis discutendum relinquimus.

XXIII. Nullam autem Aristoteles definitionem *causæ in genere* nobis reliquit. Cum varii varias afferant, ista ex Francisco Suarezio *disp. Metaph. XII. s. II.* hodiè videtur esse receptor: *Causa est principium per se influens esse in aliud.*

XXIV. Sumendum autem, ut ait Suarez, verbum illud *influit* non strictè est, ut attribui specialiter solet causæ efficienti, sed *generalius* prout æquivalet verbo *dandi vel communicandi.*

XXV
mus, ita
principi
fluit, int
sione eju
XXV
pii princ
gò existi
latum,
cimur.
piarum.
nomine
scripto
& habe
causam
ad clay
XXV
sa effici
dem ad
mnes c
XX
ingred
compe
XX

non est id, principii
um, cum
d hæc duo
use, alia
um quam
B, (sicut
t, ait) sed
ivario ge
constat,
neæ, & li
overi in
utem ho.

XXV. Nos salvò aliorum judiciò existima-
mus, ita esse describendam causam: *Causa est*
principium aliud, in quod influit esse, aut si non in-
fluit, intendit, tamen illud actione, aut certè omis-
sione ejus, ad id aliquid conferente.
XXVI. Quemadmodum autem suprâ Princi-
pii principiatum, ita causæ in genere, non, ut vul-
gò existimatur, effectum, sed *causatum* esse corre-
latum, habitâ propriæ significationis ratione, di-
cimus. Utrumque enim vocabulum, & *Princi-*
piatum, & *Causatum*, deducitur, illud quidem à
nomine *principium*, hoc à nomine *causa*, ex præ-
scriptò Aristotelis *Categor. Cap. VII. §. 12. & seqq.*
& habet se, illud ad principium, hoc autem ad
causam, sicut capitatum ad caput, & clavatum
ad clavum.

Thomas
is prin-
negant;
s.
itionem
rii varias
Metaph.
Causa est

XXVII. Genera causarum quatuor sunt: *Cau-*
sa efficiens; Materia, Forma, Finis. Quas qui-
dem ad duas classes revocare licet, Sunt enim o-
mnes causæ vel *internæ*, vel *externæ*.

XXVIII. *Interna* est, quæ constitutionem rei
ingreditur, nempe materia & forma respectu
compositi.

XXIX. *Externa* est, quæ est extra rei consti-
tutionem, ut *Efficiens* &
finis.

Ooo

THE